

Sosiaali- ja terveysministeriö
Riitta Burrell

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 5860 440 F: 09 5860 4460
E: amnesty@amnesty.fi W: www.amnesty.fi

12.9.2014

Amnestyn Suomen osaston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi sukupuolen vahvistamista koskevan lain muuttamisesta

Amnestyn Suomen osasto kiittää lausuntomahdollisuudesta.

Amnesty International julkaisi helmikuussa 2014 raportin transihmisten oikeuksien toteutumisesta Suomessa ja kuudessa muussa eurooppalaisessa maassa. **Amnestyn *The state decides who I am – Lack of recognition for transgender people in Europe* -raportissa analysoidaan sitä, miten sukupuolen juridista vahvistamista koskeva lainsäädäntö vaikuttaa transihmisten ihmisoikeuksien toteutumiseen.** Lainsäädäntöanalyysin lisäksi raporttia varten haastateltiin transihmisiä ja heidän järjestöjään sekä sukupuoliristiriidan hoitoon erikoistuneita lääketieteen edustajia.

Samaan tutkimukseen perustuen Amnesty International luovutti marraskuussa 2013 translakia uudistavalle STM:n työryhmälle kannanoton, joka sisältää ihmisoikeusperustaisen lainsäädäntöarvion ja runsaasti käytännön esimerkkejä Suomen nykyisen translain ihmisoikeusongelmista. **Raportissa ja kannanotossa¹ esitetään tutkimustulosten perusteella suositus Suomen translain uudistamisesta niin, että translakiin kirjatut transihmisten oikeuksia loukkaavat sukupuolen juridisen vahvistamisen ehdot poistetaan ja sukupuolen juridinen vahvistaminen tehdään mahdolliseksi henkilön itsemääräämisoikeutta kunnioittavalla tavalla, eli niin, että se on mahdollista omalla ilmoituksella.** Itsemääräämisoikeuteen pohjaava laki on voimassa jo Tanskassa ja Argentiinassa, ja myös Ruotsissa ollaan oikeustapausten myötä siirtymässä itsemääräämisoikeutta kunnioittavaan lainsäädäntöön.

Raportin ja STM:n työryhmälle erikseen osoitetun kannanoton julkaisemisella, sekä tiiviillä yhteydenpidolla työryhmään Amnesty on pyrkinyt varmistamaan, että lakia uudistavalla

¹ Raportti *The state decides who I am – Lack of recognition for transgender people in Europe* Amnestyn verkkosivuilla: <https://www.amnesty.fi/raportti-transihmisten-ihmisoikeuksia-loukataan-torkeasti-suomessa/>. Amnestyn kannanotto *Gender legal recognition in Finland: Submission to the working group tasked to propose a new draft law* Amnestyn verkkosivuilla: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR20/003/2013/en>

työryhmällä olisi työnsä tueksi käytössään kattava analyysi translain ihmisoikeusongelmista. Kuten lakiluonnoksessa (s.25) kirjataan, lakiuudistuksen tavoitteena on uudistaa translaki niin, että sukupuolen vahvistamiselle laissa asetettavat edellytykset ovat linjassa sukupuolen vahvistamista hakevan ihmisen perus- ja ihmisoikeuksien kanssa, eli eivät loukkaa niitä.

Lain uudistamiselle asetetusta tavoitteesta huolimatta lausunnoilla olevasta lakiluonnoksesta puuttuu kuitenkin lähes täysin analyysi siitä, miten translain sukupuolen juridiselle vahvistamiselle asettamat ehdot tosiasiallisesti vaikuttavat juridista sukupuoltaan vahvistavien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Lakiluonnokseen on kyllä kirjattu perustuslain yhdenvertaisuutta ja syrjintäkieltoa (2§), henkilökohtaista koskemattomuutta (7§) ja yksityiselämään suojaa (10§) koskevat kohdat, mutta lakiluonnoksessa ei kuitenkaan analysoida sitä, miten sukupuolen juridiselle vahvistamiselle translaissa asetetut ehdot mahdollistavat näiden oikeuksien toteutumisen. Lakiluonnokseen on myös sisällytetty kattava listaus erilaisista ihmisoikeustoimijoiden tekemistä raporteista ja Suomen saamista kansainvälisistä suosituksista. Tämä on toki positiivista, mutta on sekä valitettavaa että hieman erikoista, ettei lakiluonnoksessa hyödynnetä Suomea oikeudellisesti sitovaa kansainvälistä ihmisoikeusnormistoa, kuten YK:n ihmisoikeussopimuksia ja Euroopan ihmisoikeussopimusta, eikä analysoida translain vaatimuksia näiden oikeudellisesti velvoittavien sitoumusten kautta.

Koska lakiluonnoksesta puuttuu edellä mainittu analyysi, jää lakiuudistus ihmisoikeusnäkökulmasta tarkasteltuna pahasti kesken – ja hyvin kauas sille asetetusta tavoitteesta. Amnesty kannattaa lakiluonnoksessa ehdotettuja muutoksia lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimusten poistamisesta huomioiden, että vain vaihtoehto B tosiasiallisesti poistaa naimattomuusvaatimuksen, vaihtoehto A:n ollessa vain näennäinen muutos. Vaihtoehtoa B tulisi täydentää niin, että avioliitostaan luopumaan joutuneet voivat hakea avioliittotatustaan takaisin taannehtivasti. Amnesty:n perustelut näiden lakimuutosten tekemiselle löytyvät alta.

Poistettaessa translaista lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimukset olisi loogista tehdä muutoksia myös tapaan, jolla kirjataan vanhemmuusmerkinnät. Mikäli sukupuolen juridista vahvistamista hakeva henkilö niin toivoo, on oltava mahdollista vahvistaa vanhemmuusmerkintä vanhemman vahvistetun sukupuolen mukaisesti kaikissa tilanteissa, ja myös takautuvasti niiden lasten osalta, jotka ovat syntyneet ennen vanhemman juridisen sukupuolen korjaamista.

Amnesty kannattaa myös lakiluonnoksen ehdotusta siitä, että lain nykyinen stigmatisoiva ja loukkaava nimike muutetaan ehdotuksen mukaisesti Laiksi sukupuolen vahvistamisesta. Lisäksi Amnesty esittää, että viimeisteltäessä lakia ja sen mukana uudistettavaa asetusta päivitetään lain ja asetuksen terminologia nykyaikaiseksi niin, että transsukupuolisuuden sijaan käytetään termiä sukupuoliristiriitä². Termistön päivittäminen on täysin tekninen muutos, eikä sitä ole syytä lykätä translain uudistamisen seuraavaan vaiheeseen.

Lakiluonnoksessa ehdotetut muutokset – vaikkakin ihmisoikeusnäkökulmasta riittämättömiä – ovat erittäin merkittäviä ja on tärkeää, että ne toteutetaan kiireellisesti. Jotta transihmisten perus- ja ihmisoikeuksien loukkaukset saadaan loppumaan, tulee niiden translain

² Sukupuoliristiriitä tarkoittaa, että ihmisen tunne omasta sukupuolestaan ei vastaa hänen kehoaan eikä toisten hänessä näkemää sukupuolta. Transsukupuolisuus on sukupuoliristiriidan ”äärimmäisin” muoto. Kokemukset sukupuoliristiriidasta ovat yksilöllisiä ja vaihtelevia, ja ne voivat olla sekä psyykkisiä että fyysisiä. Olotilaan voi liittyä esimerkiksi vierauden ja ulkopuolisuuden tuntemuksia ja itseinhoa tai häpeää liittyen kehon sukupuolipiirteisiin. Sukupuolen korjaamisella / sukupuolen korjaamishoidoilla tarkoitetaan sukupuoliristiriidan hoitoa. Ne ovat yleensä lääketieteellisiä hoitoja, joilla transsukupuolinen tai transgender henkilö voi korjata kehoaan vastaamaan omaa sukupuoltaan. Lisätietoa esim. transtukupiste.fi, seta.fi/hlbtq.

vaatimusten, jotka jäävät tämän lakiuudistuksen ulkopuolelle, tarkastelua perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta jatkaa välittömästi. Tämän tavoitteen tukemiseksi lausunnon jälkimmäinen osa koostuu Amnestyn analyysistä ja käytännön esimerkeistä siitä, miten translain vaatimukset lääketieteellisestä selvityksestä, tietyssä sukupuoliroolissa elämisestä ja ehdottomasta 18 vuoden ikärajaista vaikuttavat juridista sukupuoltaan vahvistavien ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Amnesty on tehnyt Suomessa tutkimusta vain sukupuolen juridisen vahvistamisen prosessista, ja täten lausunnossa käsitellään vain sukupuolen juridiselle vahvistamiselle asetettuja ehtoja. Amnestyllä ei ole tutkimustietoa tai *yksityiskohtaista* kantaa sukupuoliristiriidan hoidoista, eli niin kutsutusta sukupuolenkorjaamisen lääketieteellisestä prosessista. **Amnestyn mielestä sukupuolen korjaamisen lääketieteellinen prosessi ja sukupuolen juridisen vahvistamisen oikeudellinen prosessi on erotettava toisistaan, koska niiden yhteenliittäminen nykyisessä translaissa johtaa lukuisiin transihmisten oikeuksien loukkauksiin.**

Amnestyn perustelut translain lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimusten poistolle

Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä

Lakiluonnoksessa esitetään lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista laista, jotta taattaisiin sukupuoltaan korjaavien henkilöiden oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, yhdenvertaisuuteen, itsemääräämiseen sekä yksityis- ja perhe-elämän suojaan. Muutoksen perustellaan myös selkiyttävän hedelmöityshoitoja koskevia käytäntöjä niin, että transihmisiä syrjivät käytännöt hedelmöityshoitoja annettaessa saataisiin loppumaan.

Amnestyn kanta:

Nykyisen translain lisääntymiskyvyttömyysvaatimus johtaa Suomessa 6-12 kuukauden pakotettuun hormonihoitoon. Kuten esimerkiksi Amnestyn raporttiin haastateltu suomalainen transihminen ”K.I.” kertoi, hän on täysin tyytyväinen kehoonsa, eikä haluaisi hormonihoitoja, mutta on pakotettu alistumaan niihin, koska haluaa vahvistaa juridisen sukupuolensa. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus loukkaa lukuisissa ihmisoikeussopimuksissa taattua oikeutta olla joutumatta julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi (Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus artikla 7; Kidutuksen vastainen yleissopimus artikla 16; Euroopan ihmisoikeussopimus artikla 3) sekä oikeutta parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan (Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus artikla 12). Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus on täten ristiriidassa myös perustuslain 7§ kanssa. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus – ja sen tulkitseminen niin, että transihmisten syrjintä on vaatimuksen perusteella oikeutettua hedelmättömyyshoidoista (sukusolujen tallettaminen) päätettäessä, loukkaa myös transihmisten oikeutta perheen perustamiseen (KP-sopimus artikla 23, EIOS artikla 12) Kuten lakiluonnoksessa kirjataan, lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista ovat vaatineet mm. YK:n kidutuksen vastainen erityisraportointi ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu.

Amnesty kannattaa lakiluonnoksessa ehdotettua muutosta lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamisesta ja suosittaa muutoksen toteuttamista kiireellisesti.

Vaatus naimattomuudesta

Lakiluonnoksessa esitetään kaksi vaihtoehtoa naimattomuusvaatimuksen poistamisesta. Vaihtoehto A on näennäinen, eikä muuttaisi nykyisen translain käytäntöjä ja poistaisi kyseisen lainkohdan ihmisoikeusongelmia. Vaihtoehto B:n mukaan juridista sukupuoltaan vahvistava henkilö ja hänen puolisonsa voisivat jatkossa valita, pysykö avioliitto tai rekisteröity parisuhde voimassa, vai muuttuuko avioliitto rekisteröidyksi parisuhteeksi – tai toisinpäin – kun sukupuoli vahvistetaan.

Amnestyn kanta:

Nykyisen translain naimattomuusvaatus – ja lakiluonnoksen vaihtoehto A, joka ei käytännössä muuttaisi lakia mitenkään – johtaa valtion pakottamiin avioeroihin ja täten transihmisten syrjintään sukupuoli-identiteetin perusteella. Vaatus loukkaa transihmisten oikeutta yksityis- ja perhe-elämän suojaan (KP-sopimus artikla 17, EIOS artikla 8) sekä oikeutta solmia avioliitto ja perustaa perhe (KP-sopimus artikla 23, EIOS artikla 12). Vaatus on myös ristiriidassa perustuslain 10 §:n kanssa, ja tätä seikkaa tulisi hallituksen esityksessä myös tarkastella. Vaatus on myös vastoin Yogyakartan periaatteita³ (3d), joiden mukaan mitään statusta, kuten avioliittoa tai vanhemmuutta, ei voida käyttää perusteena evätä henkilöltä oikeus sukupuolen juridiseen vahvistamiseen.

Sitä, että Suomessa ei vielä ole tasa-arvoista avioliittolakia, ei voida käyttää perusteena sukupuolen vahvistamisen estämiselle – koska periaatteella, joka on itsessään syrjivä, ei kansainvälisen oikeuden mukaan voida perustella syrjiviä toimenpiteitä. Kuten Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on todennut⁴, kaikkien ihmisten – mukaan lukien transihmiset – suojeleminen valtion pakottamalta avioerolta on tärkeämpää kuin se, että transihmisten avioliittojen jatkuminen tulee johtamaan muutamiin samaa sukupuolta olevien ihmisten avioliittoihin myös niissä maissa, joissa samaa sukupuolta olevien avioliittoa ei ole hyväksytty. Kuten lakiluonnoksessakin todetaan, muun muassa Saksan perustuslakituomioistuimien on todennut naimattomuusvaatimuksen maan perustuslain vastaiseksi ja täten sallinut avioliittojen jatkumisen sukupuolen vahvistamisen yhteydessä siitä huolimatta, ettei Saksassa ole tasa-arvoista avioliittolakia.

Amnesty kannattaa naimattomuusvaatimuksen poistamista laista vaihtoehdon B mukaan ja suosittaa muutoksen toteuttamista kiireellisesti.

Translain ja –asetuksen kokonaisuudistusta varten:

Amnestyn kanta translain vaatimukseen lääketieteellisestä selvityksestä, tietyssä sukupuoliroolissa elämisestä ja ehdottomasta 18 vuoden ikärajaista sekä intersukupuolisten henkilöiden asemasta

Amnestyn mielestä on valitettavaa, ettei translain uudistusta toteutettu kokonaisvaltaisesti ihmisoikeusnäkökulmasta.

³ Yogyakartan periaatteet ovat vuonna 2006 kansainvälisten ihmisoikeusjuristien kirjoittama kokoelma YK:n ihmisoikeussopimuksissa lueteltuja oikeuksia täydentäviä periaatteita, joilla otetaan huomioon myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet. Yogyakartan periaatteet eivät siis tuo mukanaan mitään uusia, erillisoikeuksia, vaan niiden tarkoitus on osoittaa, että yleismaailmalliset ihmisoikeudet kuuluvat yksiselitteisesti myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvuille ihmisille. <http://www.yogyakartaprinciples.org/>

⁴ CommDH/IssuePaper(2009)2, Human Rights and Gender Identity, para. 3.2.2.

Ihmisoikeusnäkökulma sukupuolen juridiseen vahvistamiseen tarkoittaa sitä, että lainsäädäntö ei saa asettaa sukupuolen juridista vahvistamista hakevaa henkilöä asemaan, jossa hän joutuu luopumaan muista ihmisoikeuksistaan saadakseen juridisen sukupuolensa vahvistettua.

Henkilöä ei siis saa asettaa valintatilanteeseen, jossa hän joutuu valitsemaan kahden hänelle kuuluvan oikeuden väliltä vain toisen. Jos henkilö haluaa saada juridisen sukupuolensa vahvistettua (Oikeus tulla tunnustetuksi lain edessä - KP-sopimus artikla 16, Naisten oikeuksien CEDAW-sopimus artikla 15 sekä Oikeus yksityisyyden suojaan – KP-sopimus artikla 8, EIOS artikla 8), häntä ei saa pakottaa luopumaan muista oikeuksistaan.

Vaatimus lääketieteellisestä selvityksestä ja tietyssä sukupuoliroolissa elämisestä

Nykyinen translaki edellyttää, että sukupuolen juridista vahvistamista hakeva ihminen ”esittää lääketieteellisen selvityksen siitä, että hän kokee kuuluvansa pysyvästi vastakkaiseen sukupuoleen ja että hän elää tämän mukaisessa sukupuoliroolissa”. Vaatimus tietyn sukupuoliroolin mukaan elämisestä viittaa siihen, että sukupuolen juridista vahvistamista hakevan henkilön on alistuttava niin sanottuun 6-12 kuukauden mittaiseen ”tosielämän kokeeseen”. STM:n lakiluonnoksessa lain kohtaa ei esitetä muutettavaksi.

Amnestyn kanta:

Läketieteellisen selvityksen saaminen kestää jopa useita vuosia ja näin ollen sukupuoltaan korjaavat henkilöt joutuvat elämään sietämättömän pitkän ajan niin, ettei heidän henkilöllisyystodistukseen merkitty sukupuoli vastaa heidän sukupuoli-identiteettiään. Amnestyn haastattelemat suomalaiset transihmiset kertoivat kohdanneensa syrjintää ja jopa väkivallan uhkaa lukuisissa tilanteissa, joissa he joutuvat näyttämään henkilöllisyystodistuksensa, johon merkitty sukupuoli ei vastaa heidän sukupuoli-identiteettiään.

Läketieteellisen selvityksen saaminen edellyttää käytännössä hyvin spesifin psykiatrisen diagnoosin (F 64.0, transsukupuolisuus) saamista. Sukupuolen juridisen vahvistamisen ehdollistaminen psykiatriselle diagnoosille sekä patologisoi transihmisten sukupuoli-identiteetin että estää mahdollisuuden sukupuolen juridiseen vahvistamiseen niiltä transihmisiltä, jotka eivät identifioitu dikotomisesti joko naisiksi tai miehiksi.

Se, että sukupuolen juridisen vahvistamisen prosessi kestää näin kauan, ja ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen ole mahdollista ilman hyvin spesifiä psykiatrista diagnoosia, loukkaa transihmisten oikeutta yksityisyyden suojaan (KP-sopimus artikla 8, EIOS artikla 8) ja oikeutta tulla tunnustetuksi lain edessä (KP-sopimus artikla 16, CEDAW-sopimus artikla 15). Translain jatko-uudistuksessa näitä vaatimuksia tulisikin tarkastella myös perustuslain 10 § ja 6 § kautta. Useita vuosia kestävä sukupuolen juridisen vahvistamisen käytäntö on myös vastoin Yogyakartan periaatteita ja Euroopan neuvoston ministerikomitean suositusta sekä lukuisia muita lakiluonnoksessakin mainittuja sitoumuksia, joiden mukaan sukupuolen juridisen vahvistamisen käytäntöjen on oltava *nopeita, avoimia ja sujuvia*.

Amnestyn haastattelemat suomalaiset transihmiset myös kertoivat, että heidän täytyy transtutkimuksissa käyttäytyä stereotyyppisten sukupuoliodotusten mukaisesti: esimerkiksi heidän pukeutumistaan ja hiustyyliään arvioidaan stereotyyppisten odotusten mukaisesti. Tutkimusjakson jälkeen sukupuolen juridista vahvistamista hakevien henkilöiden on vielä käytävä läpi ”tosielämän kokeeksi” kutsuttu vaihe, jonka aikana henkilön tulee elää ”vastakkaisen sukupuolen roolissa”. **Vaatimus tietyssä sukupuoliroolissa elämisestä on vastoin CEDAW-sopimuksen (artikla 5) kieltoa, jonka mukaan valtiot eivät saa lainsäädännöllään vahvistaa sukupuolistereotypioita. Sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijakomitea suosittelee helmikuussa 2014, että Suomi kiireellisesti muuttaa translakia niin, ettei**

transihmisiä pakoteta mukautumaan stereotyyppisiin käsityksiin maskuliinisesta tai feminiinisestä ulkonäöstä tai käyttäytymisestä.

Amnestyn mielestä vaatimukset lääketieteellisen selvityksen esittämisestä ja tietyssä sukupuoliroolissa elämisestä tulee poistaa translaista ja –asetuksesta, jotta sukupuolen korjaamisen lääketieteellinen prosessi voidaan erottaa sukupuolen juridisen vahvistamisen oikeudellisesta prosessista. Juridisen ja lääketieteellisen prosessin erottaminen toisistaan on kuitenkin toteutettava niin, että samalla varmistetaan, että kaikilla lääketieteellistä tai muuta sukupuoliristiriitaan liittyvää hoitoa tarvitsevilla ihmisillä on pääsy tämän hoidon pariin, ja että tämä hoito kuuluu julkisen terveydenhuollon piiriin ihmisten yhdenvertaisen aseman takaamiseksi⁵. Sukupuoliristiriidan hoitojen on perustuttava henkilön tietoon perustuvaan suostumukseen, noudatettava korkeimpia kansainvälisiä standardeja (WPAHT SOC7), ja oltava mahdollisia ilman, että henkilölle asetetaan transihmisten sukupuoli-identiteetin patologisoiva mielenterveysdiagnoosi.

Vaatus ehtottomasta 18 vuoden ikäraajasta

Nykyinen translaki edellyttää, että sukupuolen juridista vahvistamista hakevan henkilön on oltava 18-vuotias, eikä laki mahdollista poikkeamista ikäraajasta edes sellaisissa tilanteissa, joissa sukupuolen juridinen vahvistaminen voisi olla tarpeellista lapsen hyvinvoinnin takaamiseksi ja lapsen edun mukaista. Lakiluonnoksessa ei käsitellä alaikäisten asemaa lainkaan.

Amnestyn kanta:

Vaatus täysi-ikäisyydestä tarkoittaa, ettei alle 18-vuotiailla henkilöillä ole mahdollisuutta juridisen sukupuolen vahvistamiseen missään olosuhteissa. Ehdoton vaatus täysi-ikäisyydestä altistaa transnuoret syrjinnälle, koska he joutuvat elämään mahdollisesti vuosia niin, ettei heidän henkilöllisyystodistukseensa merkitty sukupuoli vastaa heidän sukupuoli-identiteettiään.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa Suomea ottamaan huomioon lapsen edun toteutumisen kaikissa heihin liittyvissä toimissa ja YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että lapsen identiteetin säilyttämisen suoja (artikla 8) kattaa myös lapsen sukupuoli-identiteetin, jota pitää kunnioittaa ja joka on otettava huomioon lapsen etua määritettäessä. Myös perustuslain 6 §:n mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Ehdoton täysi-ikäisyysvaatus saattaa johtaa siihen, ettei lapsen etua huomioida ihmisoikeusvelvoitteiden ja perustuslain 6 §:n mukaisesti ja voi loukata lapsen oikeutta tulla kuulluksi kehitystasonsa mukaisesti. Amnestyn mielestä sukupuolen juridinen vahvistaminen on tehtävä mahdolliseksi myös alle 18-vuotiaille niin, että otetaan lapsen edun periaatteen mukaisesti huomioon lapsen ja/tai nuoren kehitystaso ja yksilöllinen tilanne. Amnesty korostaa, että sukupuolen juridinen vahvistaminen on myös alle 18-vuotiaiden osalta erotettava sukupuoliristiriidan lääketieteellisistä hoidoista.

⁵ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksistä koskien sukupuolenkorjaushoitojen korvattavuutta, ks. van Kück v. Germany (Application no. 35968/97) - paragraphs 47, 73 and 82 ja L. v. Lithuania (Application no. 27527/03) - paragraphs 59 and 74).

Intersukupuolisten henkilöiden asema

Amnestyn mielestä translaissa tai muussa lainsäädännössä tulisi säätää yksinkertainen menettely intersukupuolisten henkilöiden juridisen sukupuolen vahvistamiselle. Intersukupuolisuus on tila, jossa lapsen fyysinen kehitys sukupuoleen on ollut yksilöllistä ja lapsella ei ole selkeästi vain tytön tai vain pojan piirteitä. Intersukupuolisten lasten hoitokäytäntöjä on myös muutettava niin, että kosmeettisin perustein tehtävistä kirurgisista toimenpiteistä luovutaan välittömästi.

Lopuksi

Suomi toimii kansainvälisesti aktiivisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien toteutumisen takaamiseksi ja osana kansainvälistä ihmisoikeuspolitiikkaansa edistää Yogyakartaan periaatteiden hyväksymistä kansainväliseksi toimintasuositukseksi YK:ssa. Ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuuden vuoksi on tärkeää, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisoikeusloukkauksiin puututaan myös kotimaassa – ja että erityisesti lakiin suoraan kirjattu syrjintä ja ihmisoikeusloukkaukset poistetaan välittömästi.

Amnesty kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä lakiuudistuksen käynnistämisestä ja pitää välttämättömänä, että lakiluonnoksessa ehdotetut muutokset translakiin saatetaan voimaan kiireellisesti, ja että translain uudistamista perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta jatketaan viivyttämättä. Amnesty tarjoaa mielellään ihmisoikeusosaamisensa tähän työhön.

Ystävällisin terveisin,

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja
Amnesty International Suomen osasto ry

Lisätietoja lausunnosta antaa:

Tiina Oikarinen

Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän asiantuntija, Amnestyn Suomen osasto

p. 040 833 1140

tiina.oikarinen@amnesty.fi